ԱԶԳԱՍԷՐ

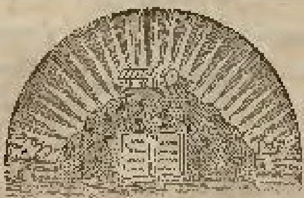

ՄԽԻԹԱՐ ՍՈՎԻ. ԶՄԱՐԴ ՀՐԱՇԵՆԻԿ

ԼՐԱԳԻՐ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԵԱՑ

ՀԱՏ. Գ. ԹԻՒ 60. ԿԱԼԿԱԹԱ 1846 Հոկտեմբեր 3.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՔ

ԿԱԼԿԱԹԱ.

ԽՐԱԽՏԱԳԷՏՈՒԹԵԱՆ շնորհակալեմք զի Պարոն Մալքսոս Խ. Մալխասեան նուիրեաց 'ի նպաստ Տպարանի Արարատեան Ընկերութեան զգումար մի հարիւր Կ. Ռուփեաց .. 100,
'Նա և Յովհաննէս Ա՛Յ.........24

100,000 ՌՈՒՓԻՔ.

—Շնորհակալեմք 'ի ներքոյ յիշ- հանուր ազգասիրութիւն Աղէքսի զօ- րեղագոյն Հանգուցեալ Մանու- կի Բաղրամեանն կամ Մարտիրո- սեան, որով թողեալ է 'ին զմեծ ժառանգութիւն ստացուածոց վասն Նոր Նախիջևանու քաղաքին Հայ- ոց, 'ի ներքոյ Ռուսաց Գերիշխանու- թեան որ ... Նիկողայոսի և [illegible] երեւց զ... Մեծին Մա- հակայ և Մեկաքեայ: Որոյ մասին թէպէտև ժամանակ առ ժամանակ գրեցան առաջ առ Հայերգական հա- սարակութիւն ազգային, բայց ոչ այսքան ... Մեծին 100,000, Կ. Ռուփեաց չափ զումար գոլը կան 'ի ձեռս Յիշատակաց Պարոն Տէրունեան Տեղւոյս, զորս մասն է 'ի ձեռս բերել, եթէ մեր գլխի կը- տակին, և 'ի ներքոյ յանձնեալ 'ի մեծի Համբաւ ծանօթութեանցն:

—Տես գաւթիլեաց Պուտրազայ ... [illegible] Հոգեւոր, պիտի 'ի 25 անցեալ Յուլիս, յա- [illegible] և [illegible] [illegible], [illegible] ընդ [illegible] [illegible] է- [illegible], և բազում գրոցք [illegible] և [illegible]:

Ուղղա Սպառիս Գերիշխա [illegible]

գոյր 'ի վարժուհւոյ դպրոցին Հայութեան՝ որ պարէ 'ի Խասգիւղ՝ ուր 'ի ձեռին ։ Օ հրամ և Եւրոպ, երգեցիկ ազգիւէս կոյսս 'ի վարժու Սուրբ Աստուածածնայ Պէշիկ. Բոլոր Հրաշալ- Լուսաւորչի՝ գրեթէ զամենայն զաւակս երամ շարաց Կալկաթայ՝ հասուցեալ 'ի հանդէս ուսմնն ։

—Շերիֆ Պ.նու Սանամարին ընտկեց մեջու.ք ինն գեղջ՝ որ կայ յուղեւէլից Իւրմանդորոյ 'ի զաւառին Թեքիրտաղոյ ։ 'ի մարտիս զարդ իսկ գտանէ 'ի ներքոյ հողոյն բազում ին հին արծաթի և ոսկի դաւճեկաւոյք. և յուսանալ Մուղախարան անցումն կոչի ։ թէ ընդէր, ոչ գիտեմք ։ բայց ասի թէ Շեխն մտաւորնալ կայ կառավարեալ՝ նախին զանձու զՄուղարանոց մեծաչէն ։

—Կոչէխորասանի Նոյսիւրա արծներոյ կամ զոծանելոյ զհանս՝ երկի այնքան կառավարութեան՝ այժմ 'ի Կալկաթա՝ ուրեմն և յԱնգղիա ։ Պարոնայք Տիւնանտեան և Ինկերք քանի ուսուցչք յառաջ բեղցին զուն զամբարակալ աշխարհակոյ՝ ոչ ինչ ընդհատ 'ի բերբերան յԱնգղիոյ ։ Կարդն մինչ ցարդ սկսաւ ունելոյ առարաւորժակն բաղդաւորութեանց՝ որք չգտանելին աստ, իսկ այժմ յաղթեցին և զհաւատարութեամբ այսօրիկ ։

—Պատմութիւն կենդանական մաղ'նիսութեան կամ Մեսմերականութե առաջնոյ 'ի բժիշկ Լոնտոնոյ՝ որպէս յԱնգղիա՝ եհաս այսր. մեծաք այժմ վճռոյ ժողովոյն հասարակոյ 'ի Կալկաթա՝ առայս գրեթ, որ գրեթէ ամօթին արշալուսական վճռոյն և յենելոյ ընդ յամենայն աոհմանս Եւրոպականն Տէրութեան ։

— Երկրաչափաց մեծամեծք պամարեցան խորհել ինչ ինչ առ 'ի նողասու քաղաքական առնել մայրաքաղաքին , և զերկրաչափութիւն ինքեանց և զիւտերն մատուցանել Տէրութեան ։ Կարծեմ ասել չէիք, եթէ և 'ի մէջ մեր ցեղի մի կամ երկու ժողով սոյնպէս ։—Ընդ Էր սկսի յետ մեամբ ։

—Ոչ առաջադաս ինչ նորա և ոչ ինկրքուս հրաշալիք զործեցան 'ի Հնդկաստան ։ բայց յառաջին զրկանաց ։ արտաքնոց ։ ուսուցիչութեանց , և որոց 'ի կարգին ։

—Աշխէին լուր արեւմտեան Հիւսիսային կողմանց էր ։ թէ Քաշմիր ընդդէմ զինի Գուլապ Սինկայ, և ոչ ընդունի զնա 'ի թագաւոր իւր ։ Լրագիր Նազրայ վճռէ՝ թէ չաս խրատուց գաղղիկցութեան՝ պարտ է Բրիտանական իշխանութեան օգնութիւն 'ի թիկունս հաստատել Գուլապ Սինկայ ։ Խնդրիչման ընդ Հակառակին գրել՝ սպանեալ, թէ հինէ լինելոյ Քաշմիր արտաքոյ աւագանեաց Դալիփ Սինկայ թագաւորին Լահօրայ՝ պարտ էր ։ Բայց արդ հարկէ չէ արտաքոյ՝ այլ էր իբրև գմի 'ի զաւառաց թագաւորութեան նորա , ոչ ։ թէ զօրութիւն դաշին էր պաշտպանել զնա յերբեռաց արտաքին իշխանաց ։ Համաբաւոյ կարծէր են թէ՝ 'ի դաշտակի անձկեաց ակամայ պատերազմ ։ Երկրակաս ակսպանաւորք գրեան գանն 'ի Լահօրայ թէ Միհր զԺկամակ Բրիտանական զօրութեան խորհին վերաւին զհիրձ փորձել պատերազմի ։ որք իէզմիատ չտուփնել ինչ զօրութեան Անգղիացւոց՝ որպէս յառաջն , առկայն և այնպէս դարձեալ որքան և առ'նելին՝ յաղագս առնեն զհնուրական և քաղաքական մեծարարութեանց Ֆրանսայի իւրեանց ։

Զօրք Ըմպալայ ։ Լուդիանայ , և

Փիլիպպոպոլսոյ ուսուցելոց են դպրո Զ_բիւրաց 'ի Պոլսոյ ։ Համբաստանութեան Լօյ Մինկոյ ստորածեցաւ 'ի կառոյ՝ ինքն պատահելոյ ընդ մէջ նորա և Հիւսոյ Միսկոյ․ որք զնասերս մերկացուցին 'ի Պորտոսին Լեհաստանի ընդդէմ՝ երիցուց ։ —Խոստովանութիւն Մուլթանայ, որպէս և Հանօրէն փոխզոգոյ՝ ստիպեսն յաջի ։ Ար Հենրի Հոլբիւնկ առն ուաբեալ կալաւ վարձու 'ի Միսիա, և խորՀի կալ անդանօր ։ Ըստ եւս՝ թէ և խորՀրդարանն Հոլկանդիւ՝ զնոյն անձնեալ գնալոյ է անդր ։

—Փարոս Արգոս Յ_եղանակ Ժամանակագրին Մուլթանայ 'ի բանդարկաւ և Հանաւ վճռով_ Մեր Պատանի Արտաքոյին Կուլիսինեայ ընդդէմ վճռոյ պատարանին Մուլթանայ ։ Յայնմ աշխար իմանին ոչ —չար—Հասանել վարք պատուարի անգղոյն ։ որ պարտաւորի զարտուինքին առնուլ զՀրամարանն 'ի պաշտօնէ բարձեալ իւրմէ ։ ԱրՀամարՀելեաւ արար՝ Բարոսն Պաւրանդ զնոյնգս իւր մերժելով և վերստին կարգելով_ 'ի գործ վարժապետութեան զՀամբ երեց Անգղիոյ, պատահած գրելոյ նորա ինչ ինչ վասն Ժամանակագրին Մուլթանայ ։ Ընդդէմ որոյ Հոգաբարձուն Մուլթանն. 'ի Սաւջպաւսան՝ Ջանայ Հաստատել անդ. զաւառնմարան բժշկականութեան, զի որ Հաստատել Հիւանդանոցս ութ և առաւն, և առնէր ծագմաբեալ է 3000. կ. ռուփիա ։ —Առաջնոր որքութինք 'ի Հնդկաստան բաղմացան. և Լատին Աւաղներեայ Անգղիա խորՀի ձենել զայն՝ արգելով_ դժուարս իւր 'ի բաժանարդն [illegible] նոցա ։ Ասեն բարեւոք բաները Անգղիա. փոխանել որոց ոչ գիտեն երբէք թէ զենչ կամ զՀայս. յառաջ վարի գործանութիւն առա ։ և ասել Հաւատալ զկոտն որոց զենչ և անկի աւածեցին ։

—Ըստ այնմ, որ գայ 'ի Բատոնաց՝ յԱմերիկայ, 'ի Փիլադելփի ամլևալ ամի՝ եղև 5, 815 թմանկչեա. և 'ի նախընթաց միջոցս ութն ամաց՝ 21, 852 բուխանդակես, 'ի Յունիսէ 1844 ցՓետրուար 1845՝ 25, 667՝ թմն ։ Բայց աստ և այր՝ բազմոք են առաւել եղե ։

ՕՍՄԱՆԵԱՅՑՆ· ԽԱՌՆ ՀԵՐՍԱՆԻՔ

Յառաջին հատ Հրչակ · յՕգոստոս · 7 ·

Նոր Աշխէնդուռար երևելի Բէյի ուրումն 'ի Կոստանդնուպոլիս՝ ակրոՀարեալ ընդ Հայ պատանեաց ուրումն Հանդերձակօրի՝ Հիւանդացաւ Հիւանդութեան մեծ, որ տղակաւ անձնը դժնդակօրով_ բժշկաց ։ Հայրն զԹալեր խորՀեալ թէ, զաւցել մասնաւորկան ինն եղէ այն ական՝ սարոց ծնողաւոր յաջի զաներ իւրում, և եւգետ զի Հայէր և մաչէր անձկալին առ 'ի օէր Հայկազուն պատանեկին, որ արդեն գերով_ Հայկազունարանն դիտակին՝ նոյնպէս և Հաւատովն՝ Հօր արժանի որդեացա Հայկազար նաՀատակեալ, ոչ ընդդէմ Նեռնովթայ օրէնսդիր դէմ առ դէմ պատերազմօղի, այլ ընդդէմ Հզօրագունին և վասնդաւորին 'ի փորձանաց աշխարհի՝ սիրոյ ։ Զնայն աւետուենալ վերջանէն խորՀուրդ կոչաւ դժշկաց՝ որք ասացեալն նմա՝ թէ այն Հիւանդութիւն վտանգաւոր իմն էր 'ի մահ, Հնար Հնարեցաւ, Հրաման տուր նմա կորել իւրեան Հանդերձն և տանել. և նախատեսերեն ապա[illegible] իմն նմա 'ի կենդանւոյ, ուր էր զաւաար իւր

որ խնդրէին ընդ տէրանցն՝ ուշաթա-
փեալ նուաճեցաւ ։ Թունուզ Բէյն
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ։ և ընդ ատեան Հռովմայեցոց
զնա՛ի քաղաք ։ Նաւաստեան երկուց Արևե-
մտանեցաւ ՚ի գաւառսն Պաղեստի ,
՚ի գեղ Չինացին հրաւիրեցաւ ։ և ՚ի
մնացութիւն աշխարհի , եթէ դէթ
ընդ երես ուխտեալ , այլ ոչ ընաւ ։
Օ ի մեծ էր նման ստէպ Աբիսսարի ,
քան զսէր կանանց ։ Մ ձանեցաւ ՚ի կա-
խաղան ։ և այն ինչ մերձ էր մահու-
յանձնաժողովոյ փառաց մերձենալ ,
օգնել Եգիպտ հաւ առ Աստուած և
առ Սառատուրութ Թագաւորն Օս-
մանցւոց ։ որ ոչ միայն զանդրադարձական
գնան առնել խոստմանց՝ այլ և
հրաման ետ սիրահարագին յօժարութեամբ
ամենմնութիւն ։ որ գտեալ առ ՚ի Մե-
ծին Պօլիս ։—

Ի պատմութեան պատմի՝ սէր ՚ի մէջ
օրիորդին և պատանեկին ընկեան ինն
է ։ Իմաստութիւն ընդ ծնողական խնամ-
ղակութեանց և դրասոյց ։ յորում
Բէյին , ասաց չէ ՚ի ընկերեն ։ Բայց
հաւատ պատանեկին , մանաւանդ թէ
և զթութիւն ԹԱԳԱՒՈՐ ն խառն ընդ
խորին կենցաղոց խոսեթէ 'ԷՐՈՒ' դեր-
ծառանք են , այն և յանխոհական
յիշատակաց արժանիք ։

— Լսի թէ աղքատ Կայսրն Ռուս
աստանեաց փրկարուրեալ է հաստատել
դհանրախաղաղութեան ՚ի Կիլիկիա ,
որ է ամենայնաբացակ Չինաստանն
Թագաւորութեան , և ընդ նախին
զամենայն պէտս Չինաց զօրս ըն-
դունին յաւուր այգոց ։ Խորհի ա-
ղաս երթեւեկութիւն բանալ ընդ աշ-
խարհ Երկնաւոր Թագաւորին և մե-
նախաղաց ընել միջնոյն այլոցին՝ զա-
րաս Անգղիացիք և Ամերիկացիք նորոց.

ակնոցն առանձին մեծ ծանել չինկին
Չինաց ։

— Այս նոյն էրաշ նոյնում է , յո-
րում ՚ի մեծ պատուանդանեցաւ Լուիս
Փիլիպ որդւոյն Պապտիստի՝ և անմերձ
զերծու ։ Իշխանապործն էր պատմու-
թեան յուսացաւ ոք , կամէր մեռանել ,
և այն՝ ի ձեռն ատագանութե , վասն-
որոյ յաւել գլխոյն ՚ի չարիս ։

— Պարիզ , որ հինգ անօք յա-
ռաջ հասուցեալ պատուարձանքն, ունէր
1.50 · 000 այժմ ունի միլիոն մի թո-
ղեալ զարտուղանեան ։

— Յառաջեալ Օգոստոսի անցելոյ
այրեցան առատի մարզիկ , անձրև և
կարկուտ հեղաւ ՚ի Լոնդոն և ՚ի շր-
ջակայս նորա , մինչ խորտակեաց զա-
մենայն նիւթ ապակեղէն յաշխարհին ։
և եհաս մինչ ՚ի Նոտինկհամ , Լոս
մերձեն , Լիվերպուլ , ՚ի Լանչեսթր ,
և ՚ի Մ էն , Հիւսիսային ստորոգեան ,
և անկեալն զօրս երիս՝ որք դային ՚ի
Տորանթոյ Ամերիկա ։ — Օ և-
կեղեցի Լանչեստրոյ կործանեցաւ ։

— Մանշեստր նաւ բարձեալ
սարսուռ Անգղիա քաղաքն հա-
դար այրեա յանձնարկին ՚ի Չինաց ։

— Ճերմակ նոյն ապաստանել ՚ի
Նորմէն ։

— Պրինսուկաց վաճառականք ըն-
ծայ ետուն Լորդ Մաքբրայ Պիլին
զարդարանք փառաց մի ։

— Կարուստ գնդակախնձորոյ այսօր
ամի 19000 · Լիրայ ։

— Տարեկան ծախք՝ ամենայն Մե-
ծին Բրիտանիոյ 20 · 000 · 000 Թէռ ։

— Թագաւորական ուրանեն ՚ի Լոն-
դոնի Աշխարհագրականաց ետուն մի
ուղեւորական և երկար նորոգեալ երկրա-
չափ ՚ի մի մարմին մեկնաբերեալ ։
գլուխ նորա մի միայն և մի մ ։ քան զա-
մարդկային ։

ՕՐԻՆԱԿ ԿՏԱԿԻ

Բաբաջանեան, կամ հասարակ կոչմամբ Մարտիրոսեան
որդի Մանուկի Համադանեցւոյ :

ԱՄԵՆԱՅՍՈՒՐԲ ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՄԻ ԱՍՏՈՒԱԾՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅՐ ԵՒ ՈՐԴԻ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ՀՈԳԻ

ԿՏԱԿ գիր ներքոյ ստորագրող Բաբաջանեան (և կամ հասարակ կոչմամբ Մարտիրոսեան) որդի Մանուկի որ եմ հաւատով ուղղափառ քրիստոնեայ, ազգաւ հայ, ծագմամբ և ծննդեամբ համադանեցի, գործով վաճառական, բնակիչ Կալկաթայ քաղաքին՝ որ 'ի Հնդիկս, ընդ Տէրութեամբ Անգղիացւոց՝ տէրն. Յանձն Տեառն հաստատութեան հոգւոյ բնական և չորից. Մտօք ամբողջ եղելովս, և՛ ցնծալ Մանկանց յառաջնոց ժառանգական իմոց ամենայնի զգաստ միտս և զգաստութեան ունելով՝ Համաձայնութեամբ կամաց իմոց՝ կամիլ աստուածպաշտութեամբ. Յորում 'նախ յայտնեմ՝ զամենայն դատաստանս իմ, որ ունիմ ներկայ, որպէս ամենայն յանկութեամբ 'ի ներքոյ գրեալ տեսանի. Առաջին Առաջին այս՝ զի միայն Հայոց Եկեղեցւոյն ունիմ զին Ա. Ծ. յանձնանուէր առն, որ ընդ յանձնութեամբ ամենայն 'ի հոգւոյս ցհարաւ 'ի ներքոյ շինուածոյն յարկամանեան որդի տոկ՝ ծայրէ 'ի ծայր զոր բանեցին. զոր յանձնեալ առաջնորդին չէրեալ կատուն 'ի Հիմնէ Համադանեցւոյ և քաղաքին կառավարողք. Ծախսել 'ի նոյն քաղաքի և Հինգ Հազար ռուպի արծաթ. Եւ այս տանի առաջնոյն. արևելեան կողմն և նոյն և անկեալ քուչայ. Հարաւային կողմն է յայտարարեալ և հասարակ քուչայ. Արևմտեան կողմն է փոքր փողոցի, որ Զմեկ բաղդադի ճանկերն կոչի, առ և իմ գործակցի են. Իսկ 'ի Հիւսիսային կողմն է դաշինս եկեղեցւոյս այսինքն, յարևելից առ յարևմտեան հասարակ ճամբայ տանելով եկեղեցւոյս աստ գիտակ որմն ձգի. յայնկոյս որմոյն 'ի Հիւսիս եկեղեցւոյ դաւիթին է. և յայնկոյս որմոյն 'ի Հարաւ՝ Համդրեան որմոյն իմ տանս բակին է, որպէս տանս Բերդին այսինքն՝ Պարտէզն ևս միջոց. Իշխանաց տունն՝ է ևս միջ Հայոց և Մարտիրոսեան եկեղեցւոյն, և է սահմանակից առ յարևմուտս և առ հիւսիս Պարոնէ, Յովհաննէսի տանն. առ յարևելս Մինասեան Մարտիրոսի որդի Նիկողոսի տանն. Իսկ 'ի Հարաւ կողմն է հասարակ քուչայ. որպէս տանս Բերդին ևս յայտէ. — Սորայն տունն՝ է սահմանակից առ յարևելս Մաքսուդեան Պետրոսեան Յարութիւնի տանն, առ հիւսիս՝ Հեթումեան Մկրտչոյի տանն. առ յարևմուտս Գաբրիէլ Աստուածատրի տանն. Իսկ 'ի Հարաւ կողմն է հասարակ քուչայ. որ և ներկայ 'ի այն տանս բնակիմ.

Բայց յայտնեմ, զի ես ունիմ իմն կալք սահմանեալ, չինեալ, և խըռեղբայրական պաշտօնէից, որպէս ամենայն Հարկաւոր թղթոք և որոշ ներքին բնակիչս փաստեւք. և այլք՝ յիշատակութեամբ ամբողջ զաւակաց իմոց. Եւ զայս ես յայտնեմ զի ես 'ի սեպհական ունիմ՝ ըստ ամենայն ջանից իմոց. չէ որ պահել երկիւղ՝ բայց ծնողի վաճառականութեան, վասն որոյ առանձնապէս խոստովանիմ առաջի Աստուծոյ, որ մինչ 'ի ներկայ ժամերս ամենայն ես ունիմ չափաւորեալ ինչ ստացուածս, չինեալս կամ խնձրագրեալ. Արդեն եթէ որ պահանջեսցէ ինչ՝ ներկայութեան արտաքին. — Յետ այսորիկ այժմ իմ միջին կամքս և պատուէրս յայտնեմ վասն ժառանգութեան տանս իմոյ և մնացեալ

վասն իմ անձնայն առաջուածոցն և հոգւոյն և կամ վասն այլ ինչ հարկաւոր պատահմանց․ զորս անձնայն տաս ի յեկեղեցւոյն ի հինգ հասոյ բանս բաժանդակեմ, որ է այս․ այսինքն

Ա․ հասոյ․ Առաջինն պատուիրեմ կըտակակատարացն իմոց՝ զի թաղեսցեն զմարմին իմ ի գաւիթ եկեղեցւոյն՝ մերձ գերեզմանին մօրն իմ, կատարելով զամենայն հոգևորական պաշտօնս ըստ ծիսի քրիստոնէականաց՝ ուղղափառ և մեծի ծախիւք․ Ասեմ առ․ այս գերեզմանին իմ, միտացեն ինչ քանզի ասեմ առ․ այս գերեզմանաց իմ, ես և վասն իմ առնս եղբօրն՝ երկաքանչիւր և մեն կաւարա գերանին եմ առնալ եկեղեցւոյն յիմ առն գերանիցն․ ուրեմն եթէ պահանջեսցեն ինչ՝ և ձրի ոչ թաղեսցեն զդին իմ, և կամ զեղի ներքս յիշեալ Ամենայնի․ յոյժ ժամ թաղեսցեն զիս ի հանգստարանին Խնդրեցող․ և զյիշեալ Ամենայն թաղեսցեն ի գաւիթ եկեղեցւոյ․ առնել զգին առ այս գերեզմանի նորա՝ նման այդց․ Իւ զյիշեալ յիշեալ իմ տուած գերանին՝ ուրիշաք պատարագանի առնելոյն և խառնելոցն ընդ գետին առնեն իմ․ Իւր․ յետ թաղման մարմնոյն իմ․ երկամեայ ամենայն քաղցն ի ներկայութեան երեք քահանայն Վարդանայ․ և զամենայն եկեղեցին ի նոյն յիշեալ ներկայ Վարդանայ վերակացութեամբն և թաղականին՝ առնելցեն․ Այն երկամեայ ամենայն մի վաճառեսցեն․ այլ՝ զամենայն հարկաւոր զգեստքն իմ կրկին ի նոյն ամենադրամն վաճառել պահեսցեն՝ վասն պարտաւորութեան․ Այնպէս․ ամենայն իմ առաջուած և իմ անուանք զանձայ անեղ․ գեղեցիկ և կամ այլ չէտուածք․ որքան և ներկայ ունիմ, որոնց վերն գրեալ կայ․ և կամ եթէ պատուհասեն ինչ առաջայոյ և ի ներքոյ զգեցից յառաջացեալ նշանաւ և սահմանաւ՝ հանգոյն և քոյոյ անշարժ կողմն իմ․ այսինքն անձամբ նոյն առանց վաճառել․ առանց գրաւել, և առանց գին դնել․ Միայն․ Բայց ամբողջական կարգաւ իմով և բանամ զկարգադրութիւն ներքոյ յիշեալ ամենայնիցն կալից իմոց․ և մանաւանդ՝ նոյնպէս և իմ կտակակատարացն․ զի մինչ ի ցկեան մնամ ազատ առեալ եւ չունիմ և չունիցի ոչ կարօտութիւն վաճառել․ կամ գրաւ դնել և կամ գին դնել իմ անուամբ և առաջուածով դաւաղանեցա և այլն․ և կամ ի կողմանէ այլոցիկ հարկաւ վերաստանել յիմ բառաւորին․ — Իսկ միա այլ որ ինչ և զանձիցի ինձ շարժելի բարիք․ եթէ նոյն գրեալ կայ, թէ վաճառելի շարժուն իրս և թէ թալանելոյ զամենայն շարժելի իրսն յիրաւ ժառանգին վաճառեսցեն․ թալանդեր և ամէնքն զրեհն ժողովեսցեն․ և ի ժողովեալ մայլքակցն մի հարիւրին հինգ՝ բերանց հաւասար վերաստեցեն․ Այնպէս և իմ թաղման աւելի մնացեալ, խաղին, և ի ներքոյ յիշեալ երկուսն և մին ամփո ամենայն խորշն վերն այլեն, և միացեալ մայլքակն Կալմայանու ամենայն կամ ազաթինիկ ուղեն, մաղաթե մնացեալ Թեթէ Կալմայանու առանց կամ ազաթինիկեթ չգտանիցի․ զբաւականալ մաղաթե զգեցն միչև մին արժանաւոր երկամեա բերող առն, կամ զանթ կամ գռքանիր և կամ այլ ինչ արժանաւոր և արդիւնաւոր չկեղուածք պատահեալ և գնեցեն, և յորժամ այնպիսի ինչ պատահեսցի եթէ նոյն մաղաթի մայլքակն և իւր մաղաթն ոչ բաւականացի զոյն ի գինել, մաղաթի վերաստեցեն ուրեմն զը

բամ՝ և հարկաւոր իցէ . և զնոյն զգե-
նեսցեն , և յետոյ զիմ՝ անձին երե-
ւելի հասուսցեն զպարսաւ , — Իւ-
րեանց նոր առաջնոյ շինուածքն եւ
յայնմ՝ ղեկեսցեն եւ թղթովն՝ իմ
առաքադրութեան նորքոն՝ իւր ան-
ձայն առհանին և նշանն յանկացու-
ցեալ զգրեցին . թէ՝ այս նոր շին-
ուածքն . և կամ՝ եւ ինչ տանն եւ
վերոյ յիշեալ Սահմանի բառադարձի զգե-
նեցինք , և նորա յիշատակ մնայց է
առանց փոփոխելոյ , և առանց գրաւ. գը-
նել յաւիտենական ժամանակաց . որ-
պէս վերին յիշեալ անձին . Իւ. նո-
րա ըրբեհն եւ իմ մուտ անձինս ըն-
րեհի խաուքն բամ անձանցն հանդիսա
իմ՝ ի նորբոյ գրեալ պատուիրանին ,

Բ . Հատոր . Երկրորդ պատուիրեմ՝
կաթողիկոսութեան իմոյ . զի Սուլթան-
նոս Յարութիւնի նոր տան ընծայա-
կաց իմ երրորդ տանն , և տան ան-
ձայն առաջնորդաց , այսինքն՝ աշխա-
րհն բոլորն միաբանութեան յանձնեսցեն
թագաւորել իմ աթոռոյն Աթոռոյն Իւ.ս
յիմ՝ մահու ան որեն սիրելոյ որդւոյն և
կենդանի ձեռացն յիշեալ Աթոռոյն .
զի անխէտ երեւան և մին ուսումն
ուրոյ խորհրդ տացեն ան, որ նոյն
խորհրդոյն և տան ամենայն առաջնորդա-
ցուն՝ ի յիշեալ տանն ժամանակի ա-
ռանց որբոց միւրի իւր մահն . Իւ.
իմ մարդ առաջինն Սուրբոյն եւ իւր
կառավարութեան պահեցէ յի-
շեալ Աթոռոյն նոյն խորհրդոյն . Եւյց
երեկ առաջնորդութեան որոտահեցի
մինն և կամ՝ մեռանի չկամեցին մինեանց
մնա Տեառն՝ յայտնեալ՝ իմ կաթողիկո-
սութեան յիմ՝ բառոյ կցն երեք հարիւր
ուսմի ուքոյ տացեն յիշեալ Սուրբո-
յին , և փոխանորդի տանել ի Սուրբո-
յեն հանցեն զնա ի տանէն . Իսկ
Աթոռոյն ձեռացն ի տանն մի և նոյն ե-

րեւան և մին ուսումն ուրոյ անխտիրն
խորհրդոյն . բայց չունիցի կարողու-
թիւն փոխանել , զնա զնել , և կամ
շնորհել ումեք զտանն և կամ՝ ի տան
առաջնորդութեան հասոր ինչ , — Եւ ասե
յետ մեռանելոյ յիշեալ Աթոռոյն , իմ
կաթողիկոսութեան զվերին յիշեալ ա-
մենայն առաջնորդն և կամ՝ այլ որ
ինչ կայք դատեցելն յիշեալ Աթոռ-
ոյն՝ փոխանեսցեն . Իւ զուցէ յի-
շեալ Սուրբոյն մինչև ցմահ յիշեալ
Աթոռոյն մնացեալ իցէ ի տանն իմ
ըստ կտակադրութեան Աթոռոյն , յետ
մեռանելոյ Աթոռոյն , զվերին յիշեալ
երեք հարիւր ուսմի ոսկին յիմ որ-
դւոցն քրիստոնէից տացեն և հանցեն զնա ի
տանէն . Յուսեն զերեկոյ տացեն ,
տան ըրբեհն , և տան առաջնորդի և
կամ՝ մեռ այլ ինչ իրաց ծախսի
մնացորդն եւ վերին յիշեալ իմ որ-
դւոցն ըրբեհի խաուքն բամ անձանցն
հանդէսա իմ՝ ի նորբոյ գրեալ պատ-
ուիրանին . — Այլ՝ գործեալ եւ
վասն յիշեալ Աթոռոյն և Սուրբոյն
պատուիրեմ՝ զի ի վերին յիշեալ տու-
ցա խորհրդոյն և այլն՝ անխտրական և ան-
պատճառ տացեն . Քանզի՝ բազում
անգամ են յանձնեալ պատուարք են
անձա իմ և մնացուածոյ մինչ Քրիստո-
նէական հաւատս ընկալեալ ի տանն իմ
փոխարէն առնել հարկ է զնոսա խոր-
հրդել . —

Գ . Հատոր . Երրորդ պատուիրեմ յաջոր-
դաց կաթողիկոսութեան իմոյ . զի իմ
ամենայն կայքն , այսինքն վերին յի-
շեալ տանցն՝ և այլն , զորս նորոգեալ ու-
նիմ , և կամ՝ զորս պատուիրեալ տա-
ցեալ առաջադրել , այսինքն զինչ
մնացուածն իմ ամենայն որ ինչ կայք
դատեցելն ինձ ի վերայ աշխարհիս՝
զոյն ամենայն միաբանութեան ածել ի
կենդանութեան իմում զգործս հաւա-

տանեցի ի մատենագրութիւն նորոց յառաջագիտայ, անցեալն որպէս ։ — Իսկ սկսեալն կայսրն տան և մեծ բաժին և կամ մասն համարելով, ի նոյն տան և մեծ մասնեցին ուխտն մասն փոխեալ արարի և կատարելապէս հասու Ըստ գաւառաց 'Որ 'Արտիլլերիոն. քաղաքի Հայոց բարեկարգութեանց ։ Ընդհանուր՝ երկու մասն գերագոյնից , երկու մասն առաքելականացն , երկու մասն հին սնգանացն , և երկու մասն որոց տանն . ըստ 'ի Մեծն , անդ ի նոսա ինձ յիշատակ ի գաւառութիւն մեծագոյն և ի մեծիմաստութեան Սողոմոն մեր ։ — Իւր մեծագոյն յաւելն մասանց մեծ մասն թարգմանեալ Մեսրոպ մատեան Կաթողիկոսաց քաղաքին Եզրա ամենայն Եկեղեցւոյ բանասիրաց արդիւնս, փոքր Գի բանասիրացն ։ — Իւր երկու մասն թարգմանեալ Մեսրոպ մասն Կաթողիկոսաց նոյն Հայոց աշխ. յառաջագոյն, տոյորեալն Հայաստան աշխարհին մեր ամբ յարկերակն ազգաց բրուաբերոյ մարդկանցն՝ որք եկեղեցեաց տառ ։ — Արդեօ մեծն գրեցի թէ, իմ բառարան տան և մեծ սամ խոսեցի , ամա սոյս երկուք ամենայն բանիւն երկն տան և մեծ սամ ։ Արդեօ մեծն սամ արարածոցն յորս'նոյ ։ — Ըստ տառատեսլ մեծն յիշեալ սահմանաբերոցն , ի նոյս կոչմանէ անդր երկաւ մեծագոյնէքն որք իմ կատարեալ արդեօքն լինին , ի նոյսն եւ իմացեալ եմ և զտառս իւր եմ 'նոյս' որ մնացեալ հատ ատարոցն հետեւ երկուքն անձինս մարմնաւորին և զմեծամբ տարցն որ մի գրել անմարմնոյ և զատակ մեծ յանուն բանիցն , և սովորաբար ի մեծիմաստութեան գրեալս ։ Արդեօ արար իրաւունս , զի իմ կատարեալն՝ որոց իսկ հաւատարիմ

Հոգ ազգաց թեան յանձնոյն տարեալ Գրիգորիսի ամենայն իմ բառարանոյն տարին և կամեցան զամենայն արարածն . և զոր եղան մաղթանքի նախ իւրեանց՝ մեծ հարիւրին հինգ իւրեանց համառօտ մեծ տարեն , յետ արդարեւ և ամենայն մարմնաւորին , լուսոյն , և մեծն յիշեալ երկուսն և մին ամենայն անմահական լուսոյն , և կամ սոյն մեր ազգին և առաջ Մեսրոպ մարդկան մեծին գրեալ Համեմատ տանն և մեծ սամ արարեալն, ութն ամենայն յառաջանկար Ի անձն ամենայն առաջնոց ի Որ Արտիլլերիոն, բարեկարգութեան կատարելոց ձեռն ։ — Իւր երկու տանն էլ նոյն Գ անձն ամենայն բաժանեցեն Հայաստանեայն եկեղեց բարեպաշտ բնաւորեալ որ մարդկանցն ։ — Իսկ Մեսրոպայն մեծ տանն , Եզրա աշխ Սահակ եղեալ բանասիրն և եւս բերաննեաց բանասիրացն՝ քանի նոյնն արարածն յԾնորհին՝ որ բառարան լինեցի , Եւ գրեն անձանց սարքին համատանեն և ի բանսիցն արարածոցն յառաջ Մեծի Ըստ . Շարաթու սրբոցն . Բայց եթէ ի նոյն բանսին բերականաց անձինք յղանեցին եւ մեղուցան , և կամ գուցէ ամբար անձինք գանձեցին , և յիշեալ մեծ տանն առ իւր մարդկաց Մեսրոպ՝ առ որ վասն իւրեմ . զի նոյն մասնաւորն ի նոյն բանասէրն երկուց գրեթէ և կամ հետեւեալ բանաստեղծաց արարեցին քանզի մեծն յիշեալ անձին և կամ անձինքն են իւր մասնաւոր և առաջնոյ ամենայն կարգին իմոյ՝ զինի մեծանանն իմ ։ —

Գ . Հասալ, Զաքարիա պատմէ բարեան իմ կատարելապէսն իմոյ . Թէ պէտ էր Հատորի գիրեմ որ իմ աղքատն յանձն ուրեմն բայց պատ և ամենայն յայտնեցին . յայնժամ և

նոցա իւրաքանչիւրոցն հինգ. ասու-
մի ոսկւոյ սպիտակի և միոյ ասդին . միանգամ յամենայն հայից իմոց , և նոյն հինգ, ասուփին եղիցի իւրանոց մանն . հու ող յետոյ պէծ —

Ե. Հաստ . Հինգերորդ պատուէրս յայտնեմ ամենեցուն , զի 'ի յուլթիւն և 'ի կատարումն մերն յիշատակաց բանից իմոց՝ ամէն հաստատեսցի ինձ նախկին տնօրինաց ամենայն կտակակատար և կատարեալ մնացել Նոր Նախիջևանու քաղաքապետութեանց կալմանէ անդր եղեալ քանակատարան կամ մեռելոյն յիւրաքանչիւր ժամանակի ով և լինի , որպէս ներկայ են Փարան Սերոբէս Յոհաննէս , և Փարան Գաբրիէլեա Հայրապետեան , փառօքը հաստատեմ, զի սոքա եղիցին ինձ ամենայն կտակակատար և կատարեալ մնացել . — Արդեն , որպէս ներկայ ասքա են , նոյնպէս և յետ սոցա՝ ովք և կարգեսցին 'ի Նոր Նախիջևանու Արքայական Երե Եպիսկոպոսէն և 'ի քաղաքապետութեանց կառավարչաց անտի , յայնժամ նոքա եղիցին ինձ ամենայն կտակակատար և կատարեալ մնացել . — Ետե և մերն յիշեալ կտակակատարացն իմոց որպէս լինիցի և ոչ՝ ամէն ; և ինձ եկեղեց. կտակակատար և մնացել հաստատեմ լինել կոչա ով Սեւ. Խաչ. իշխ. կամիշխէնէրն , այնմէքն կոչա ովքէ կաւչանե պատուոյոց ղատաքին զասաւորն՝ յիւրաքանչիւր ժամանակի ով և իցէ . — Որ և սոյն յիշեալ երեք Վարժիչքն ինձ մնացել և կտակակատարք են , փառօքէ և երեքն 'ի միասին մին խորհրդով ոչ խնամեսցեն 'ի վասն Աստուծոյ կատարել սոյն գրեալ պատուէրանս իմ . — Եւ վերջաւորութիւն սարոլ բանից իմոց յայտնեմ զի այս է իմ վերջին կամք և պատուէրն . որպէս ամէն վասն հաստատութեան և հաւատութեան՝ չորք ձեռագիրք մին օրինակ գրեցի . և 'ի ներկայութեան վկայիցն ստորագրեցի և կնքեցի 'ի փառս Ամենակարողին Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ՝ միոյ Աստուծոյ . Ամէն ։ փառք և երկրպագութիւն մասաւոյն անձրև յաւիտենից ամէն . —

Եղև յամի Տեառն հազար եօթն հարիւր իննսուն և չորք , 'ի Մայիս ամսոյ յերեսներորդին , ի Նախիջեւան . —

Մատսաս Ցեարզեան
իմ Մատենու .

[illegible]

ՏԷՐ ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ՏԷՐ ՑՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ .
ՄԱՐԳԱՐ ՍՈՎՂԱՆՆԵԼԵԱՆ ...
ՅՈՎԱՆԷՍ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ .

ՅԱՅՏՆԻ լիցի ամենեցուն , զի ես ներքոյ ստորագրօղ Հանգուցեալ Քաղաքացի որդի Մանուէլ (որ հասարակ կոչմամբ Երեղոյեան Մարտիրոս կոչիմ) յամի Տեառն 1794 Մայիս 30: չորք դանոյ 'ի մին օրինակ կտակ ունիմ գրեալ , յորոց և մին առաքեալ եմ 'ի Նոր Նախիջեւան : Եւ այժմ վասն ներկայ իմ առողջ հարկաւորութեան և օգտին , 'ի յիշեալ կտակէն իմ յայտնեալ յերից ասից մինն՝ այսինքն է, մեր եկեղեցւոյ առաջնորդեալ իմ նորաշէն ... Թամբարախաների սուրբ քեր ամենայն սահմանեալքն հանեցի իմ բառակէն և 'ի նոյն կտակէն . և ամենայն յաւելութեանք իմով կատարելապէս փոխեմ արարի և տուն յատկացեալ և աւանդեմ Նոր Նախիջեւան քաղա-

քէ Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի սաւանք առաջ. եկեղեցւոյն ։ անուանեալ այսմ՝ տանս գիրս սահմանաւորին, որ 'ի կատարելն կոչի ։ Իւր գլխաւորէն տանս այս տասցոյ և Հաստատեցի ինձ յիշատակ և 'ի մատենագութիւն Հոգւոյ՝ գյիշատակ Սուրբ Լուսաւորչի եկեղեցւոյ ուստի Սահակ և սուրբ Մեսրոպ անուանեն գրքատին գրքատունն ։ — Իսկ յիշատակ տանս գիր եղև յետոյ Հայոց ազգի ։ Եւ յիշատակ գրքատանցն էր մինչ Հայրապետաց ամենայն ժամ տպեալ խորհրդեան քառասուն Հայոց ազգամնաց ։ վկայարանաց և Իսկ իմ տանս եկամուտ քառասուն Հայոց ազգի և եկամուտ խոնարհեալ՝ այսպես տուր և տասնիցն ազգի ։ որ յիշատակ իմ տանն մշտնջենաւոր փառօք մնասցէ յիշատակ Լուսաւորչի յեկեղեցւոջն սուրբ կառավարութեան յիշատակ Երկու գրքատանցն ։ Հրամայեաց և յիշատակ գրքատանցն մշտնջենաւոր իմ յիշատակաց մնասցեն 'ի նոր Հռոմկլեան ։ և 'ի տպեալ գրեանս յիշատակարանն ։ Սրբոց և այսպէն իւր անձն խոստանամ տալ ի Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ։ ոչ են իշխել այսուհետև 'ի վերայ յիշատակ տանս և նորին եկամուտ իւրոց տէր, այլ միայն՝ զարգացն կենդանի մնայցեն զյիշատակ տանս և իւր եկամուտն 'ի ներքոյ կառավարութեան պահելով իւրոց 'ի կոչմանէ նոցա գրքատանց ։ Հաստատեմ զաս զամենայն եկամուտն ծախսեցին Հայկական չեն լինեն չիներցեն և մնացեալ եկամտիցն եղիցի յիշատակ տանն միշտ կամ Զէյթուն բազմութեան կամ յարեն գեղոյն տանն՝ դու քանն՝ զաւակաւ՝ զաւազ և զեփն պատուհասի 'ի վաճառս պարտնաթի եւ զինչ պարծեալ 'ի ժառանգութիւն յիշատակ գրքատանցն ։

Եւ որպէս յիշատակ տան եկամուտն 'ւոյներն և 'նոր առաջիւն գրեանս տալն առաջնորդ 'ի Նոր Նախիջևան քաղաքացութեանց կառավարչաց ժողովին ։ Սահմանեմ և յետ իմ մահուանն 'ի յիշատակ կառավարչաց տուն կարգեալ օրինին յաջորդելով զանուն իւր զյիշատակ տանն և զորին եկամուտն անձնոյն եւ եթէ նոր առաջեալ տանեալ և այն էջին ինչ ընդունեցին և զնոյն անձնոյն եկամուտն զամենայն արջեւով և յառաջացանելով յիմ առաջեցին անպակաս և անթերի պահեսցեն ։ Զառաջնոյն պաշտեսցէ 'ի ներքոյ կառավարութեան իւրոյ երկու տէր ։ և ընդհանրական առաջնորդ 'ի Նոր Նախիջևան ։ Եւ 'ի Հաստատութիւն այս տուր և տուութեան և վաւերականութեան իմ ։ մին զուգաձայն ունի ընդ Հանդոյ յիշատակի 'ի յիշատակ կառավարչաց օրինի Տէր Սահակմնեա Տէր Յարութիւնէն, զոր ձեռն տանս վաճառողաց ։ Իսկ այս և վասն բանաւորաց դատարաց վաւերականս, ութսուն Հայոց ազգի որոց դուռան քարի տալը պաշտօնեայ կարգեսցի զիմ անձն, կայքն, օրինին, կառավարութիւնն ։ ժառանգն և անուանեալն, յիշատակ կառավարչացն և կամ նոցա օրինի յիշատակ Տէր Սահակեանցին ։ և այսպէս նորին անդրանիկ յիշատակ կառավարչաց օրինաւն՝ այսու պարտաւոր ։ Նախնեաց եթէ մերոյ յիշատակ վաւերականութեան ունիցի, կամ փոխանիցի, հանելով 'ի յիշատակ Լուսաւորչի յեկեղեցւոյն կամ ընդ յաջորդն և կամ յառ մասին, ինքն ինչ կերպիւ և պատճառաւ, յայնժամ յիշատակ ութսուն Հայոց ազգի դուռանքարին Հաստատեցին եւ և կամ իմ օրինին և այլն՝

յիշխայ կառավարչացն և կամ նոցա որ վասն ։— Այդ և զայս յայտնեմ, զի այսու զյիշխայ կամին խմ՛ձ խոսպա լուծանեմ. այլ միայն զայս յիշխայ ասէին և խէր երկմտածն Հանորոդ. ասել 'ի բաց յիշխանութենէ կառավարացն և 'ի ժառանգութենէ. անդ յիշխայ միւս երկու ստմառարձն զայլ Յիացեայ յատուկն, կամին կառավարարքն և ստնասարքըն, այսինքն 'ի նմա յիշխայ արտուէրն և երեք կառավարարքն, և երեք ստնասարքն խորամիջարձեալ Յիայ Հաստատուն առ 'ի կառավարել և 'ի ժառանգել զիւս անդրն և լատուրն լաս ցուցմամբ և լատ լածանմանն, որ 'ի նոյն կամին անուան։ — Յետ այսորիկ և վասն Մեծի կասկածանացն զոր ունիմ 'ի Նենդուսոր և յանդամար խմ՛ձեալոյ խնդ. աշմ զյիշխայ եկեղեցւոյ ամենաակից խմ՛ ամն Հիւսիսայնի կողմն զամն և յորմ՛ խնդ ասէ մինչ ցյիշխայ ասէր ամենայն որմն. որ եկեղեցւոյ զաւիթն է, զնորին իրկ ձեռն և զլամն առա 'ի նոյնոյ նշխնասորեմ՛ նոյ այս, և վասն սպագայ ապահով Յիայոյ խմ՛ յատուկն, և ամեցն և այն և խմ՛ վասն միաւնեալ զնոյոյ առ Տէր Գ՛Ար Նախշիւանու քարեկարգութեց կառավարիչն և կամ զնոցա օրինին՛ 'ի վերայ խմ՛ կառավարարաց առ խմ՛ կառավարարութեան զործոյն, մշտնջենաւորական կամին և խնձ անդական Հաստատեմ աշմ լատ ամենայնի։ Այսինքն յիշխայ կառավարիչքն՛ և կամ նոցա օրդնեա խմ՛ կառավարարաց զզործն առ խմ՛ լատուրն՛ քննեսցեն և զամենայն խմ՛ կամիլա նորհակ և խմ՛ լատուրս Հետ գործքն ինչ՝ յորժամ անտանեսցեն, անդրադար ազդեսցեն և

և ուսերեսցեն։ Իսկ 'ի Հարկաւոր ժամանակի՛ կարողութեան ունելցին ուսեալ Հարցանելոյ միւս ստնասարքն և կառավարացն խմ՛, Ընդհանրապես ոմն նորհակել խմ՛ լատուրս միաբանութեան և սոխացն, և 'ի դատաստան մտանել, և մինչև յՅերոյ եւ ապել անել։ Իսկ 'ի յայտնեաւ սպառնացեալ ամենայն մենամնայութեան խնդրոյ՛ նորել բարքն, որքան մարդոյ որ խորհեալ լինիցին, եթէ մինչ 'ի քառասուն Հազար ոսկի եւ լիցի, խեղ անցեալ ժամանակաց մասնաւորութիւն՛ յիմ՛ անելին և խմ՛ լատուրն յեկամտիցն՛ պարապական են Հաստատել խմ՛ կառավարարքն. որպէս և աշմ պատուիրեմ՛ յիշխայ խմ՛ երեք կառավարացն, առանց սպասելոյ։— Իսկ վասն լարեպէս բերելոյ զամենայն Հարկաւոր զործոյն, և կամ զզանձարանն և զյանդամանութիւն խեղեանց յայտնեալ 'ի զատաստանի առա, 'ի ձեռն խմ՛ մեծիլ Մխիթար Հօր, և Բենիֆիոս Թումաճեանին, և 'ի ձեռն Մարտ Բօրօս և Շպ կոմպերուցն յառաջագոյ ոցեան, Նովսէփ, և խմ՛ Հաւատարմ՛ Հեթումսո Մուհանայ Բարգուն, և խմ՛ սարքար Կողլերեան Գէւլի, անմռկան վարձիւք պահեցէք յիշխայ խմ՛ ամրական օրէնին՛ 'ի նպատ խեղ, քննեցն ուրք են ամեղեալ խմ՛ ամենայն անցեալն։— Իսկ աշմ առ այս՛ զերկուս թաղջեա զրեալ 'ի մի յօրինակ, 'ի նորհաշութեան միւսոյն ստորագրեցի, կնքեցի, և յանձնեցի յիշխայ Տէր Անտոնիոս Տէր Յարութիւնեան։ — Այսու ամէն, զայսորիկ խնձ սպարգևեալն Աստուծոյ միայնացեալ վասն և երկրպագութեան անզրաւ յաւիտենից ամէն։ Իսկ Յակ Տէրան Հազար եօթն Հա-

[illegible] և Հինգ · [illegible] ՚ի Կալկաթայ :—

[illegible]

[illegible]

Այս [illegible] [illegible] :—

Ցայս գրիչն մինչ ՚ի [illegible] :

[illegible] գրիչն մինչ [illegible] :

[illegible] գրիչն մինչ ՚ի գայ [illegible] :

Ա Բ

Դարձեալ՝ [illegible] գրիչն մինչ ՚ի գայ [illegible] Հինգ և կէս [illegible] :—

[illegible] Այսինքն՝ [illegible] գրիչն մինչ ՚ի գայ [illegible] :—

[illegible]

Գ Դ

[illegible]

Ե Օ Ի

[illegible]

1795 [illegible] 9 · ՚ի Կալկաթայ :

[illegible]

[illegible]